

Піддубна О. М., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри естетики, етики та образотворчого мистецтва
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**ВАЛЬДОРФСЬКА ПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ САМОПІЗНАННЯ І САМОРОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Вальдорфська педагогіка займає в системі самопізнання і саморозвитку особистості вчителя образотворчого мистецтва особливе місце, тому що представляє педагогіку, яка володіє величезним практичним досвідом, за нею стоїть загальнолюдський культурний

імпульс, актуальний саме для нашого часу. Вальдорфська школа являє собою варіант гуманної школи й уже тільки тому в неї багато чому можна й потрібно вчитися майбутньому вчителю образотворчого мистецтва.

Головна ідея, покладена в основу вальдорфської педагогіки, – це ідея загальнолюдського утворення. Школа не повинна ставити перед собою інших завдань, крім найбільш повного розкриття закладених у людині задатків.

У суспільстві, де окрема людина не є лише засобом, система утворення повинна бути побудована на загальнолюдській основі. Вальдорфська школа може розглядатися як модель такої загальноосвітньої школи – нормальної школи для нормальних дітей. Штейнер виходить із того, що в нашу епоху людству необхідно – знайти нове відношення до духовного світу, що для нього був реальністю, доступного для людського пізнання й дослідження. Наука, мистецтво й релігія в древніх культурах становили єдність. Однак у середині цієї єдності не могла повноцінно розвиватися окрема людська особистість. За Штейнером, цього можна домогтися тільки на основі нового, уже індивідуального безпосереднього зв'язку людини з світом духовним. Тільки на цій основі можна з'єднати розрив між вірою й знанням, наукою, мистецтвом і релігією, що є важливим також в практичній діяльності вчителя.

В основі вальдорфської педагогіки лежить найцікавіше вчення про індивідуальність людини, основні компоненти якої – тіло, душа і діяльність. Р. Штейнер писав про чотири могутніх галузі цивілізації – пізнання, мистецтво (в нашому розумінні образотворче мистецтво), релігію і моральність, можуть гармонійно поєднуватися в одному корені – людському "Я", що виступає у трьох головних функціях людської душі – волі, почуттях та мисленні. Головна мета цієї педагогіки – розвивати новий спосіб пізнання, що є вдалим під час занять з образотворчого мистецтва в учнів початкових класів. Адже для фізичних почуттів відкритий лише фізичний світ, а людина – особистість духовна, яка має, крім фізичного тіла, ще й душу. Р. Штейнер надавав особливого значення розвитку "духу" та "душі", а також розкриттю здібностей душі дитини, сприянню її духу в житті, мистецтві. Завдання вальдорфської школи в тому, щоб упродовж тривалого часу розвивати здібності, а не збирати знання; її кредо – це відмова від влади над дітьми, тому головне завдання вчителя образотворчого мистецтва – допомогти дитині в її духовному самовизначенні під час виконання практичних завдань, створити максимальні умови для розвитку та закріплення її індивідуальності при створенні творчих робіт.

Дитина – громадянин трьох світів: матеріального, душевного і духовного. Їй потрібна допомога в осягненні духовного, яке надходить у вічній істині, доброті, любові.

Згідно з другою тезою Штейнера, все це дитина може сприймати лише у певний період дня: зранку найкраще займатися науковою діяльністю, пізніше — творчою, потому — працювати на землі. З семи і до чотирнадцяти років дитина потребує авторитетного наставника. Саме тому до восьмого класу у вальдорфських школах майже всі уроки, за винятком предметних (живопису, музики...), проводить один учитель.

Навчальна програма вибудована дуже ритмічно. Всі заняття проводяться чітко за графіком. Кожен урок, день, тиждень, місяць, рік починаються з того, що діти разом із учителем ставлять перед собою певні цілі, а закінчуються підведенням підсумків й узагальненням засвоєного.

Розпорядок шкільного дня підлеглий "законам" найбільш ефективного засвоєння дітьми інформації. День починається з вітання вчителем кожного учня особисто. Далі впливають читання ранкового вірша, декламація, гра на флейті. Таким чином, діти плавно переходять в атмосферу основного уроку, що займає дві наступні години. Отже, основний урок присвячений академічним знанням і дається "епохами". Перші чотири

тижні вивчається, наприклад, геометрія, потім три тижні – історія й так далі. Подальший навчальний час розбитий на більше короткі проміжки – по 45 хвилин. Присвячені вони вивченню мистецтв (малювання, живопис, музика), іноземних мов, математики, російської мови й інших предметів, які не ставляться у вальдорфській школі до числа основних. Друга половина дня, коли концентрація уваги в хлопців знижена, а фізична активність, навпаки, дуже висока, віддана іграм, гімнастиці, танцям, ручній праці.

У вальдорфських школах не тільки вчать писати, читати, розв'язувати задачі, а й стільки ж часу відводять на мистецтво (живопис, музику, театр, ліплення, писанкарство...), ручну працю і ремесла (учні випікають, будують, конструюють, вирощують рослини).

Отже, провідним поняттям усього педагогічного процесу в розкритті задатків самопізнання і саморозвитку особистості вчителя образотворчого мистецтва є поняття "цілісності", "намір надати людині мислити, відчувати, іншими словами, розуміти, серцем й руками".

Список використаної літератури

1. Вальдорфская педагогика: Антология / сост. А.А. Пинский и др.; под ред. А.А. Пинского. – М.: Просвещение, 2003. – 494 с.
2. Гальперин С.И. Физиологические особенности детей / Гальперин С.И. – М.: Просвещение, 1965. – 244 с.
3. Загвоздкин В.К. Рудольф Штайнер – засновник вальдорфської педагогіки. Біографічний нарис / Загвоздкин В.К. // Людина. – 1998. – №1.
4. Існева О. Зміст вальдорфської освіти. Засіб розвитку особистості учня / Існева О. // Рідна школа. – 1999. – № 7,8. – С. 37-40.
5. Мальцева А. Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні (вальдорфська педагогіка) / Мальцева А. // Шкільний світ. – 1999. – №11(43). – Червень.
6. Мостова Т. Вальдорфська педагогіка / Мостова Т. // Освіта України. – 1999. – №1,2(125). – С.11.
7. Прокопенко І.Ф. Педагогічна технологія / Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. – Харків, 1995. – С. 45-51.
8. Ронкин В. Призрак вальдорфской педагогика / Ронкин В. // Частная школа. – 1994. – №3. – С. 42. 13.
9. Черкасова О. Педагогические основы вальдорфской школы / Черкасова О. – Самара: СГУ, 1995.